

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ
СПРАВ

Кафедра правоохоронної діяльності та поліціїстики
Факультет № 6

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

навчальної дисципліни «**Митне право**» обов'язкових компонент освітньої
програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

262 Правоохоронна діяльність (Правоохоронна діяльність)

за темою № 2 – «Здійснення митної справи в Україні».

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол
від 30 серпня 2023 року № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол
від 25 серпня 2023 року № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол
від 29 серпня 2023 року № 7

Розглянуто на засіданні кафедри
правоохоронної діяльності та
поліціїстики факультету № 6
Протокол
від 18 серпня 2023 року № 8

Розробники:

1. Доцент кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстики, кандидат юридичних наук, доцент Панов Ігор Олексійович.

Рецензенти:

1. Заступник начальника відділення поліції №3 Харківського районного управління поліції №1 ГУНП в Харківській області, доктор, снс Прокопенко О.Ю.
2. доцент кафедри адміністративного права і процесу факультету № 1 ХНУВС, кандидат юридичних наук, доцент Казанчук І.Д.

План лекції

1. Історія становлення та розвитку митної справи.
2. Визначення змісту та цілей митної справи України.
3. Формування та реалізація митної політики України.
4. Поняття митної безпеки та її місце в системі державної незалежності.
5. Визначення системних характеристик основних структурних елементів митної справи.
6. Формування юридичної бази для реалізації митної справи.

Основна:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Митний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 38-39. – ст. 288.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – Додаток до № 52. – Ст. 1122.
4. Про стандартизацію: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 31. – ст. 145.
5. Про єдиний митний тариф: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 19. – Ст. 259.
6. Про податок на добавлену вартість: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 21. – Ст. 156.
7. Про систему оподаткування: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 16. – Ст. 119.
8. Про боротьбу з корупцією: Закон України від 5 жовтня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 34. – Ст. 266.
9. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 11. – Ст. 50.
10. Про державну службу: Закон України від 16 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 52. – Ст. 490.
11. Положення про Державну митну службу України: Затверджено Указом Президента України від 24 серпня 2000 р.
12. Таможенное законодательство Украины (Сборник нормативных актов) / Сост.: Ю.П. Битяк, М.Г. Шульга, П.В. Пашко, В.М. Шевчук. – Х.: ООО «Одиссей», 2000. – С. 94-102.
13. Постанова Кабінету Міністрів України “Про перелік товарів, експорт та імпорт яких підлягає квотуванню та ліцензуванню в 1998 році” від 5 січня.
14. Правила в'їзду іноземців в Україну, їх виїзду з України і транзитного проїзду через її територію: Затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 29 грудня 1995 р. // ЗПУ України. – 1996. – № 4. – Ст. 148.
15. Про митну справу в Україні: Закон України від 25 червня 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 44. – Ст. 575.
16. Про правовий статус іноземців: Закон України від 4 лютого 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 23. – Ст. 162.
17. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19 березня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 19. – ст. 80.
18. Про операції з давальницькою сировиною в зовнішньоекономічних відносинах: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 32. – Ст. 255.
19. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті: Закон України від 23 вересня 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 40. – ст. 364.
20. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 1 червня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 36. – Ст. 299.
21. Про стандартизацію і сертифікацію в Україні: Декрет Кабінету Міністрів України від 10 травня 1993 г. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 27. – ст. 289.
22. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента України від 22 липня 1998 р. // Урядовий кур'єр. – 1998. – 25 липня.
23. Наказ Державного митного комітету України «Про затвердження порядку ведення обліку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в митних органах» від 31 травня 1996 р. № 237, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 12 червня 1996 р. за № 292/1317.
24. Постанова Кабінету Міністрів України “Про здійснення екологічного контролю у зоні

діяльності митниць призначення та відправлення” від 26 жовтня 2001 р. № 1429.

25. Постанова Кабінету Міністрів України «Про здійснення екологічного контролю в пунктах пропуску через державний кордон» від 20 березня 1995р. № 198.

26. Про створення митних постів Державної митної служби України: Наказ Державної митної служби України від 29 січня 1997 р. № 37.

27. Про створення регіональних митниць та митниць Державної митної служби України: Наказ Державної митної служби України від 20 грудня 1996 р. № 564.

28. Типове положення про митницю Державної митної служби України: Затверджено наказом Державної митної служби України від 26 березня 1998 р. № 169.

29. Типове положення про регіональну митницю Державної митної служби України: Затверджено наказом Державної митної служби України від 28 січня 1997 року № 27.

30. Про Порядок взяття проб і зразків товарів та інших предметів для проведення досліджень, необхідних для їх митного оформлення: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 1998 р. № 1665 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 42. – Ст. 1557.

31. Порядок здійснення митного контролю й митного оформлення товарів і транспортних засобів із застосуванням вантажної митної декларації: Затверджено наказом Державної митної служби України від 14 жовтня 2002 р. № 561.

32. Про Тимчасові правила митного контролю за переміщенням через митний кордон України предметів, валюти і цінностей громадян: Наказ Державного митного комітету України від 31 грудня 1991 р. № 9.

33. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження порядку митного оформлення імпортованих товарів (продукції), що підлягають обов’язковій сертифікації в Україні” від 4 листопада 1997 р. №1211.

34. Постанова Кабінету Міністрів України “Про становлення мінімальної митної вартості окремих видів товарів” від 3 листопада 1997 р. №1215.

35. Про затвердження Порядку верифікації сертифікатів про походження товарів з України: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 грудня 2002 р. № 1861.

36. Про ставки акцизного збору на деякі транспортні засоби: Закон України від 24 травня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 32. - ст. 151.

37. Постанова Кабінету Міністрів України «Про удосконалення порядку тимчасового ввозу транспортних засобів на митну територію України» від 20 липня 1996 р. №793.

38. Постанова Кабінету Міністрів України “Про впорядкування діяльності митних ліцензійних складів” від 2 грудня 1996 р. № 1446.

39. Порядок замовлення, видачі, зберігання, обліку та використання особистих митних забезпечень інспекторів: Затверджений наказом Державної митної служби України від 17 листопада 1998 р. № 723.

40. Про затвердження Положення про відкриття та експлуатацію митних ліцензійних складів: Наказ Державної Митної Служби України № 592 від 31.12.96, зареєстрований в МЮ України 20 січня 1997 р. за № 5/1809.

41. Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 1. - ст. 2.

42. Постанова Кабінету Міністрів України «Про обсяги товарів та інших предметів, що можуть вивозитися (пересилатися) громадянами за митний кордон України без сплати мита та митних зборів» від 29 листопада 1997 р. № 1331.

43. Постанова Кабінету Міністрів України «Про удосконалення порядку ввезення (пересилки) громадянами предметів (товарів) в Україну» від 27 серпня 1996р. № 1010.

44. Постанова Кабінету Міністрів України „Про обсяги та порядок ввезення громадянами на митну територію України продуктів харчування для власного споживання та перелік предметів, що не можуть бути віднесені до особистих речей громадян” від 13 грудня 2001 р. № 1652.

45. Положення про порядок здійснення особистого огляду громадян, які прямують через митний кордон України: Затверджено Державним митним комітетом України 9 червня 1992 р.

46. Наказ Державної митної служби України “Про затвердження Правил митного оформлення транспортних засобів, номерних вузлів та агрегатів, що переміщуються через митний кордон України” № 393 від 25.06.99р., зареєстрований в Міністерстві юстиції України 29 липня 1999 р. за № 516/3809

47. Положення про провадження в справах про порушення митних правил: Затверджено наказом Державного митного комітету України № 205 від 4 листопада 1992 р.

48. Про персональні звання державної митної служби України: Постанова Верховної Ради України від 5 лютого 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 19. – Ст. 261.

49. Положення про застосування спеціальних засобів і зброї службовими особами митних органів: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 8 червня 1993 р. № 426 // ЗП України. – 1993. – № 11. – Ст. 232.

50. Положення про порядок застосування вогнепальної зброї: Затверджено постановою Кабінету

Міністрів України від 12 жовтня 1992 р. // Урядовий кур'єр. – 1992. – № 96-97.

51. Інструкція про атестацію посадових осіб митних органів України: Затверджена наказом Державної митної служби України від 5 березня 1997 р.

52. Положення про Управління власної безпеки і контролю: Затверджене наказом Державної митної служби України від 5 квітня 2000 р. № 192.

53. Дубиніна А. А., Сорокіна С. В. Зельніченко О.І. Митна справа: Підручник. — К.: «Центр учбової літератури», 2010. — 320 с.

54. Дьомін Ю. М., Дьоміна С. Ю., Железняк М. Н. та ін. Митне право України: Навчальний посібник / За заг. ред. Юлдашева О. Х. - К.: Центр учбової літератури, 2009. - 232 с.

55. Основи митної справи в Україні: підручник / За ред. П.В. Пашка. - К.: Знання, 2008. - 651 с.

56. Митне право України: навчальний посібник. За заг. ред. проф. В.В. Ченцова. — К.: — 2007. — 283 с.

57. Дубчак В.І., Мартинюк О.В. Митна справа: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2002. — 310с.

58. Ківалов С.В., Кормич Б.А. Митна політика України: Підручник. — Одеса, 2001. — 256 с.

59. Шишка Р.Б., Сергієнко В.В. Митне право України: Навч. посібник. — Харків: Еспада, 2002. — 296 с.

60. Ківалов С. В., Кормич Б. А. Митна політика України: Підруч. — Одеса: Юр. літ-ра, 2002. — 255 с.

61. Дубиніна А. А., Сорокіна С. В. Основи митної справи в Україні: Навчальний посібник. — К.: ВД «Професіонал», 2003. — 259с

62. Терещенко С., Науменко В. Основи митного законодавства в Україні: Теорія та практика, К.: АТ «Август», 1999. — 296 с.

63. Кивалов С.В. Таможенное право (административная ответственность за нарушение таможенных правил). — Одесса: Одесский гос. ун-т им. И.И. Мечникова, 1996. — 175 с.

64. Настюк В.Я., Шульга М.Г. Митне право України: Навчальний посібник / —Харків: Нац. юрид. акад. України, 2001. — 114 с.

65. Адміністративна відповідальність в Україні: Навчальний посібник / За заг. ред. А.Т. Комзюка. 2-е вид., перероб. і доп. — Харків: Ун-т внутр. справ, 2000. — 112 с.

66. Шкарупа В.К., Щербина В.І. Правовий статус працівників митних органів України: Навчальний посібник. - Дніпропетровськ: АМСУ, 1999. — 72 с.

67. Судебные и правоохранительные органы Украины: Учебник / Под ред. проф. А.М. Бандурки. — Харьков: Ун-т внутр. дел, 1999. — 350 с.

68. Кисловский Ю.Г. История таможен государства Российского. — М.: НПО „Автор”, 1996. — 288 с.

69. Козырин А.Н. Таможенное право в России. Учебное пособие. — М.: Фирма «Спарк», 1995. — 250 с.

70. Сандровский К.К. Таможенное право (Особенная часть). Учебное пособие. — Киев: Изд-во Киевского ун-та, 1972. — 101с.

71. Основи митної справи: Навчальний посібник / За ред. П.В.Пашка. — 2-е вид., перероб. і доп. — К.: Т-во „Знання”, 2002. — 318 с.

72. Жорін Ф.Л. Правові основи митної справи в Україні (конспект курсу лекцій з програмних тем): Навчальний посібник. — К.: КНЕУ, 2001. — 248 с.

73. Авер'янов В.Б., Крупчан О.Д. Виконавча влада: конституційні засади і шляхи реформування. — Харків: Право, 1998. — 37 с.

74. Бахрах Д.Н. Таможенное право как институт административного права // Государство и право. — 1995. — № 3. — С. 13-21.

75. Комзюк А.Т., Погрібний О.О., Калюжний Р.А. та інш. Науково-практичний коментар Митного Кодексу України: Київ: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова Єдність», 2008. — 757 с. //

76. Основи таможенного дела /Под ред. В.Г.Драганова. - М., 1998.

77. Российское таможенное право: Учеб. Для вузов / Рук. авт. кол. и отв. ред. Б.Н. Габричидзе. — М.: Изд. Группа ИНФА-М — Норма, 1997. — 520 с.

78. Таможенное право. Под. ред. А.Ф.Ноздрачева. М., 1998.

79. Таможенное право. Учебник для вузов. Отв. ред. проф. Б.Н. Габричидзе. — М.: Изд-во БЕК, 1995. — 480 с.

80. Габричидзе Б.Н. Практика применения Таможенного кодекса Российской Федерации. — М.: Книжный мир, 1998. — 496 с.

81. Гравина А.А., Терещенко Л.К., Шестакова М.П. Таможенное законодательство. Практический комментарий. — М.: Юрист, 1997. — 392 с.

82. Деркач Л.В. Українська митниця: вчора, сьогодні, завтра. — К.: ІАМУ Держмитслужби України, 1998. — 572 с.

83. Блинов Н.М., Дзюбенко П.В. Введение в таможенное дело. М. 1997.

84. Борисов К.Г. Международное таможенное право. М., 1997.

85. Бабенко І. Митники проти контрабанди // Уряд. кур'єр. – 1999. – 12 травня.
86. Бондаренко С. Митна політика та її зв'язок з економічним становищем в Україні // Вісник Академії митної служби України. – 1999. – № 2. – С. 39-45.
87. Ванжа А. Проблеми правового забезпечення митної служби в Україні // Вісник Академії митної служби України. – 1999. – № 2. – С. 13-14.
88. Государський А.В. Митна служба як головний фактор захисту економічної незалежності України // Митна справа. – 2002. – № 3. – С. 27-30.
89. Гребельник О. Митна політика в умовах трансформації економічної системи // Вісник Академії митної служби України. – 1999. – № 4. – С. 73-77.
90. Заяць В. Митне регулювання як джерело поповнення державного бюджету // Вісник Академії митної служби України. – 1999. – № 2. – С. 27-37.
91. Каленський М. Митниця має сприяти зовнішній торгівлі та бути прозорою і прогнозованою // Уряд. кур'єр. – 2003. – 4 лютого.
92. Ківалов С.В., Кормич Б.А Митне право: система та динаміка розвитку // Митна справа. – 2002. – № 1. – С. 7-15.
93. Коломоєць Т.О. Штрафи як різновид санкцій майнового характеру у сфері митної справи // Митна справа. – 2002. – № 3. – С. 22-27.
94. Комзюк А.Т. Законодавство про адміністративні проступки: проблеми визначення сутності, завдань та системи // Вісник Національного університету внутрішніх справ. Вип.14. – Х.: Нац. ун-т внутр. справ, 2001. – С. 107-112.
95. Комзюк А.Т., Комзюк В.Т. Адміністративний примус як засіб здійснення митної справи в Україні // Вісник Академії митної служби України. – 1999. – № 4. – С. 34-37.
96. Комзюк В.Т. Деякі проблемні питання застосування конфіскації предметів порушень митних правил // Вісник Університету внутрішніх справ. Спецвипуск. – Х.: Ун-т внутр. справ, 2000. – С. 28-30.
97. Комзюк В.Т. Особливості адміністративної відповідальності у сфері здійснення митної справи // Вісник Національного університету внутрішніх справ. Вип. 21. Ч. II. – Х.: Нац. ун-т внутр. справ, 2003. – С. 72-76.
98. Корнева Т. Проблеми розвитку митного законодавства // Вісник Академії митної служби України. – 1999. – № 2. – С. 10-13.
99. Коросташова І. Адміністративна відповідальність громадян за порушення митних правил під час переміщення транспортних засобів, номерних вузлів та агрегатів // Вісник Академії митної служби України. – 1999. – № 2. – С. 14-18.
100. Ніколаєва Л. Удосконалення митного регулювання як необхідна передумова для вступу України до світової організації торгівлі // Вісник Академії митної служби України. – 1999. – № 4. – С. 77-80.
101. Павлов А.П. Митні органи в Україні у XX ст. (історико-юридичний аналіз) // Вісник Академії митної служби України. – 1999. – № 4. – С. 50-62.
102. Павлов А.П. Кадрове забезпечення митних органів України: організаційно-правові аспекти: Дис. канд. юрид. наук. – К., 2001. – 206 с.
103. Павлов А.П. Правові та історичні передумови організації митної справи в Україні // Митна справа. – 2002. – № 5. – С. 3-16.
104. Пахомов С.І. Деякі проблемні питання застосування митного законодавства України // Митна справа. – 2002. – № 3. – С. 47-50.
105. Пашко П.В., Маляревська О. Практика та перспективи митно-тарифного регулювання // Вісник Академії митної служби України. – 1999. – № 2. – С. 37-39.
106. Педешко А.І. Адміністративна відповідальність за порушення митних правил: Автореф. дис. канд. юрид. наук. – Харків, 2000. – 20 с.
107. Педешко А.І. Деякі особливості застосування стягнень за порушення митних правил // Вісник Університету внутрішніх справ. Вип. 9. – Харків, 1999. – С. 140-144.
108. Педешко А.І. Технологія оформлення зовнішньоекономічних вантажів у пунктах пропуску через Державний кордон України // Вісник Запорізького юридичного інституту. Вип. 4. – Запоріжжя, 1999. – С. 144-148.
109. Пилипенко А.А. Правовий захист працівників митних органів України // Митна справа. – 2002. – № 5. – С. 27-31.
110. Прокопенко В.В. Правовое регулирование таможенного контроля и таможенного оформления воздушных судов // Митна справа. – 2002. – № 5. – С. 48-52.
111. Прокопенко Е.В. Организация таможенного контроля в аэропорту // Митна справа. – 2002. – № 3. – С. 3-13.
112. Соловков Ю. П. Митниця на порозі століття // Урядовий кур'єр. – 2001. – № 14.
113. Спрощення митного контролю не означає його послаблення // Уряд. кур'єр. – 2003. – 6 лютого.
114. Тодошак О.В. Служба в митних органах України (адміністративно-правовий і соціально-правовий аспекти): Автореф. дис. канд. юрид. наук. – Одеса, 2001. – 20 с.
115. Федотов О.П. Контроль за переміщенням наркотичних засобів, психотропних речовин і

прекурсорів // Митна справа. – 2002. – № 3. – С. 14-19.

116. Фисюк Г. Технологічна схема митного контролю ручного вантажу та багажу громадян, що перетинають кордон України пасажирськими потягами через залізничну станцію Вадул-Сірет // Вісник Академії митної служби України. – 1999. – № 2. – С. 21-23.

117. Христенко С.Г. Особливості підбору кадрів для митних органів // Митна справа. – 2002. – № 3. – С. 20-21.

118. Шевченко В. Провадження у справах про порушення митних правил: проблеми та шляхи їх вирішення // Вісник Академії митної служби України. – 1999. – № 4. – С. 81-84.

119. Щербина В. Питання правового статусу працівників митних органів України // Вісник Академії митної служби України. – 1999. – № 2. – С. 6-10.

120. Юрса В.Р. Визначення митної вартості // Митна справа. – 2002. – № 5. – С. 53-57.

121. Як боротися проти порушень митних правил? Запитання-відповіді // Вісник Академії митної служби України. – 1999. – № 2. – С. 46-52.

122. Бахрах Д.Н., Ренов Э.Н. Производство по делам об административных правонарушениях: Пособие. – М.: Знание, 1989. – 96 с.

123. Авер'янов В.Б. Органи виконавчої влади в Україні / НАН України: Ін-т держави і права ім. Корещького. – К.: Ін. Юре, 1997. – 48 с.

124. На варті митних рубежів. Митна справа на Слобожанщині: 1660-1670-1992-2000 // Ред. рада: П. В. Пашко, О. Г. Даниленко та ін. — Х.: Каравела, 2000. — 190с.

125. Науменко В. П. Применение таможенных режимов в Украине: теория и практика, рекомендации: Практ. пособие. — К.: Знання, 2005. — 430 с.

126. Основи митної справи: Навчальний посібник / За ред. В. П. Паш-ка, К.: Знання, 2002. — 319с.

127. Сандровский К. К. Таможенное право в Украине: национальное и международное: Учебное пособие. — К.: Вентури, 2000. — 190с.

128. Таможенное право: Учебник /отв. ред. А. Ф. Ноздрачев. — М.: Юрист, 1998. — 650с.

129. Таможенное право: Учебник для вузов /под ред. Б. Н. Габрачидзе. М.: Инфра. М-Норма, 1997. — 580с.

130. Терещенко С. С. Основи митного законодавства України: Навчальний посібник. — К.: АТ «Август», 2001. — 422с.

131. Терещенко С. С., Науменко В. П. Основи митного законодавства в Україні: Теорія та практика: Навчальний посібник. — К.: АТ «Август», 1990. — 280с.

132. Гребельник О.П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. - К.: Центр навчальної літератури, 2005. - 696 с.

Допоміжна:

1. Дубініна А.А., Сорокіна С.В. Основи митної справи в Україні: Навчальний посібник. - К.: Професіонал, 2004. - 360 с.

2. Єгоров О. Функціональна система митно-тарифного регулювання на етапі інтеграції України до СОТ // Вісник АМСУ. - 2004. - №1. - С.3-12.

3. Жорін Ф.Л. Правові основи митної справи в Україні: Навчальний посібник. - К.: КНЕУ, 2001. - 241 с.

4. Мельник Т.М. Зовнішня торгівля України: стан та проблеми // Формування ринкових відносин в Україні. - 2004. - №2. - С. 20-24.

5. Митний кодекс України та нормативно-правові акти, що регулюють його застосування Упоряд.: П.В. Пашко, В.П. Науменко. 3б. док. - К.: Знання, 2004. - 1173 с.

6. Митне регулювання / Голомовий В.М., Панкова Л.А., Григор'єв О.Ю. та ін. - Львів: Львівська політехніка, 2004. - 240 с.

7. Науменко В.П., Пашко П.В., Руссков В.А. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К.: Знання, 2006. - 394 с.

8. Митне оформлення товарів та транспортних засобів. Шершун А. А. Навчальний посібник - К.: Кондор, 2007 - 330с.

9. Митне регулювання. Владимиров К.М. Бардачев В. Ю. Навчальний посібник -К.: Кондор, 2006 - 335с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Пошукова система Google Академія (Google Scholar) - <http://scholar.google.com>

2. Сайт «Научная сеть» - <http://www.nature.ru/>

3. Сайт «Brain Maps» - <http://brain-maps.org/>

4. Сайт «Cyberleninka» - <https://cyberleninka.ru/>

5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. <http://www.nbuv.gov.ua/>

6. www.rada.gov.ua – сайт Верховної Ради України.

7. <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index> – сайт Верховної Ради України.

8. <http://www.president.gov.ua/> – сайт Президента України.
9. www.kmu.gov.ua – сайт Кабінету Міністрів України.
10. <http://www.kmu.gov.ua/control/> – сайт Кабінету Міністрів України.
11. http://www.minjust.gov.ua – Сайт Міністерства юстиції України.
12. <http://www.guds.gov.ua/control/uk/index> – сайт Національного агентства з питань державної служби України.
13. <http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/> – сайт Державної митної служби України.
14. <http://www.pvu.gov.ua/control/uk/index/> – сайт Державної прикордонної служби України.
15. www.mvs.gov.ua – сайт Міністерства внутрішніх справ України.
16. www.nbuv.gov.ua – електронний каталог Національної бібліотеки України ім. Вернадського.
17. www.library.ukma.kiev.ua – електронний каталог наукової бібліотеки НаУКМА.
18. <http://zakon.nau.ua/> – сайт Професійної юридичної системи «ЗАКОН».
19. <http://www.s-quo.com/> – сайт Інформаційного юридичного порталу «Status-Quo».

Текст лекції:

1. Започаткування та становлення митної справи, її поняття і зміст

Започаткування та становлення митної справи відноситься до III - II тисячоліть до нашої ери.

Як відомо, одним із перших митників, який до пізнання Бога збирав податки для імперського Риму, був Матвій - учень і послідовник Ісуса Христа.

Він був чесною та розумною людиною і завжди з повагою ставився до платників податків, а познайомившись з Ісусом Христом, відмовився від свого соціального становища, пішов за сином Божим і на завжди залишився біля нього.

Об'єктивно, митні відносини простежуються в цей період в державах Стародавнього Сходу (Єгипті, Ассирії, Вавілоні).

Митні відносини нерозривно пов'язані з виникненням і розвитком торгівлі, особливо зовнішньої.

Відомо, наприклад, що найбільш розвинена митна система була в Римі.

Але всеж таки найбільший слід в історії і термінології митної справи залишила митна система Андалузії (південь теперішньої Іспанії).

Ще в III столітті до н.е. в місті Тарифі, який у той час знаходився під владою Карфагена, була вперше складена спеціальна таблиця.

До неї заносилися назва товару, одиниця його виміру, вказувався порядок стягнення і розмір збору за його провезення через Гібралтарську протоку.

Таблиця згодом на честь міста стала називатися тарифом і поклала початок тарифному регулюванню.

Як вагоме джерело поповнення скарбниці, митна справа швидко розповсюдилася у Європі, а потім і на інші континенти.

І мабуть, що саме в цей час, виникають два соціально-економічні антагонізми, а саме:

Держава, яка намагається стягнути мито, і особи, які правдою або не правдою хочуть уникнути плати за переміщення товарів через державний кордон або зменшити її розмір.

Можна стверджувати, що з появою митної справи з'явилася і контрабанда.

Початок Митної справи на Русі був покладений у 911 році відомим

договором князя Олега з Візантією «Про торгові відносини Київської Русі з Візантією на безмитній основі і взаємному сприянні».

У Київській Русі серед численних зборів було поширено «мито» (пошлина). З часом всі збори стали називатися «митом», а ті місця, де вони стягувалися – митницями. (російське слово «Таможня» від монгольського слова «тамга»).

На початку XI століття на Русі розрізняли декілька видів мита, серед яких:

- водяне
- сухе
- проїждже
- торгове і так далі.

За часи Радянського Союзу митна справа в Україні самостійно майже не велася.

З набуттям незалежності, в Україні, переважно на базі органів внутрішніх справ в прикордонних регіонах і в міжнародних аеропортах, були організовані митниці і митні пости.

Одночасно стало формуватися і митне законодавство.

Вже в перші місяці незалежності в короткий термін був розроблений і прийнятий Митний кодекс України" (12 грудня в 1991 р.) і Закон України "Про єдиний митний тариф" (5 лютого в 1992 р.).

14 травня в 1993 р. в Москві на засіданні голів держав-учасників Співдружності Незалежних Держав була прийнята декларація про поетапне створення економічного союзу і підготовку відповідних угод, направлених на його створення.

В рамках цієї декларації 9 країн підписали "Угоду про принципи митної політики" і створили Консультативну митну раду для розробки принципів митної політики і взаємодії митних органів.

Митна справа і митне законодавство постійно удосконалюється.

У 2001 р. був прийнятий Закон України "Про митний тариф",

У липні 2002 р. - новий Митний кодекс України,

Поняття і зміст митної справи

Відповідно до VI розділу Декларації про державний суверенітет Україна самостійно створює банківську, фінансову, податкову, митну системи, формує державний бюджет.

Отже, самостійний розвиток України безумовно пов'язаний з її суверенітетом в зовнішньоекономічній діяльності, де особливого значення набуває митна справа, основу якої складає митне законодавство.

Характерно, що врегулювання відносин в області митної справи стало одним з перших і пріоритетних завдань України.

Так, ще в червні 1991 року Верховна Рада Української РСР приймає Закон "Про митну справу в Українській РСР", який, відповідно до Конституції, регулює правові принципи організації митної справи.

При цьому, митна справа орієнтується на формування

– загального ринкового простору

– і митних союзів з іншими країнами.

Митна справа є не тільки напрямом, але і об'ємом компетенції державних органів, комплексом суб'єктивних прав і юридичних обов'язків учасників митних правовідносин, що виникають при переміщенні товарів і інших предметів через митний кордон України.

Таким чином, зміст митної справи визначається встановленням порядку і організацією переміщення через митну територію України товарів і предметів, оподаткуванням їх митом, оформленням, здійсненням контролю і інших заходів щодо реалізації митної політики.

Відповідно до ст. 3 Митного кодексу України митна справа є поліструктурним явищем і включає в себе:

- ✓ порядок переміщення через митну територію України товарів і інших предметів;
- ✓ митне регулювання, пов'язане з встановленням розмірів мита і митних зборів,
- ✓ процедури митного контролю;
- ✓ митну статистику і ведення товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності;
- ✓ боротьбу з контрабандою і іншими порушеннями митного законодавства;
- ✓ розгляд справ про порушення митного законодавства;
- ✓ співпрацю з митними органами інших країн.

Відповідно кожний з перерахованих напрямів має свій зміст, свою специфіку і інструментарій здійснення.

Сучасне уявлення про митну справу охоплює складний комплекс відносин, безпосередньо пов'язаних із зовнішньою і внутрішньою політикою держави.

Структура митної справи може бути представлена таким чином і в такій послідовності:

- митна політика;
- переміщення через митну територію товарів, транспортних засобів і інших предметів;
- митні режими;
- тарифне для митниці регулювання;
- митні платежі;
- митне оформлення;
- митний контроль;
- валютний контроль;
- надання митних пільг;
- ведення митної статистики і товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності (ТН ЗЕД);
- боротьба з контрабандою і іншими порушеннями митного законодавства;
- дізнання і оперативно-розшукова діяльність митних органів;

- притягання винних осіб до відповідальності за здійснені ними порушення митних правил;
- інформаційна, консультативна і роз'яснювальна діяльність;
- повернення переміщених з порушеннями митного законодавства предметів і товарів у власність держави і розпорядження вилученими товарами і транспортними засобами;
- регулювання порядку проходження служби в митних органах;
- співпраця з митними органами інших країн і міжнародними організаціями в галузі митної справи і митного регулювання.

Митна справа завжди направлена на досягнення економічних і регуляторних завдань держави.

При цьому економічна мета митної діяльності полягає в

- ❖ захисті економічних інтересів і національного ринку
- ❖ стягненні митних платежів при переміщенні товарів і предметів через митний кордон.

Відповідно до митної номенклатури товарів, при їх переміщенні через митний кордон, стягуються:

- мито
- податок на додану вартість
- акцизний збір
- збір за митне оформлення
- збір за зберігання товарів і їх митний супровід
- і інші збори, передбачені законодавством.

Саме тому митна справа є вагомим джерелом формування державного бюджету.

Регуляторна мета митної справи досягається шляхом

- встановлення ставок і мита, які застосовуються до товарів при їх переміщенні через митний кордон,
- встановлення заборон і обмежень на ввезення і вивіз товарів, предметів і транспортних засобів,
- ліцензування і квотування експорту і імпорту,
- видачі дозволів на ввезення і вивіз окремих товарів.

Регуляторна політика при здійсненні митної справи проводиться:

- відповідно до міжнародних зобов'язань України,
- необхідності захисту економічної основи власного суверенітету,
- захисту власного споживчого ринку від низькоякісних товарів,
- з метою сприяння внутрішньому товаровиробникові,
- захисту від дискримінації з боку інших країн.

Основа цієї і іншої діяльності держави складає необхідність захисту

- життя і здоров'я людей
- їх законних прав і інтересів
- захисту державної безпеки
- громадського порядку
- моралі

- культурної і історичної спадщини
- охорона тварини, рослинного світу і навколишнього середовища.

2. Митна політика і основні її елементи. Принципи митного регулювання.

Митна політика і її елементи, в основному, співпадає в багатьох країнах, що обумовлене економічними процесами і розвитком гуманітарного законодавства, а також посиленням ролі і значення міжнародних зв'язків.

Митна справа у всіх країнах є винятковою монополією держави.

Це означає виняткове право держави на розробку принципів митної політики і механізму її здійснення.

Головний зміст державної монополії на митну справу полягає в забезпеченні цілісного централізованого регулювання зовнішньоторговельного обміну.

Кінцева мета митної політики полягає

- у залученні додаткових коштів в процесі формування бюджету держави
- у сприянні розвитку економічних відносин і обміну між країнами
- у забезпеченні свободи пересування особи і міжнародних контактів.

Монополія митної справи вирішує по суті два завдання.

- Перше полягає у використанні зовнішньоекономічних зв'язків для розвитку економіки країни

- Друге - в її захисті від несприятливого впливу зовнішньоекономічних чинників - спекулятивних, монопольних, кон'юнктурних і інших.

Митна політика включає елементи гуманітарною, економічною (зовнішньоекономічною), торговою, фінансовою, науково-технічною, інвестиційною, природоохоронною і інших видів політики.

Митна політика передбачає необхідність урахування двох важливих підходів в її формуванні: фритредерство і протекціонізм.

Фритредерство (англ. - вільна торгівля) є політикою відкритих дверей, при якій митні органи виконують переважно реєстраційні функції, не стягують експортні і імпорتنі мита, не встановлюють обмеження на зовнішньоторговельний обіг.

Протекціонізм, навпаки, направлений на захист власної промисловості і власного товаровиробника від зарубіжних конкурентів на внутрішньому ринку.

Для протекціонізму характерні високі митні тарифи і обмеження імпорту.

Митний протекціонізм вперше був використаний в XVI столітті в Англії і його використання було пов'язане з промисловою революцією.

Для захисту інтересів промисловців і підприємств від конкуренції з боку голландських і французьких товарів були введені високі ставки мита на товари голландського і французького походження.

Паралельно було обмежене або заборонене ввезення товарів.

Був введений такий порядок, відповідно до якого дозволялося привозити іноземні товари тільки на англійських судах.

З колоній привозилися товари виключно на англійських кораблях.

Мета цих заходів полягала в позбавленні Голландії і Франції економічних і торговельних переваг.

Така політика продовжувалася майже 400 років, що дозволило Англії стати не тільки могутньою морською державою, але і вийти по показниках економічному розвитку на одне з перших місць в світі.

Після того, як були досягнуті передові позиції в промисловості і коли англійські товари стали внеконкурентні на світовому ринку, Англія змінила свою митну політику і перейшла до фритредерства.

Державне регулювання ЗЕД здійснюється різними методами, і залежно від кваліфікаційних ознак (критеріїв) діляться на:

- економічні (тарифні)
- і адміністративні (нетарифні).

Економічні методи регулювання ЗЕД базуються на використанні економічних інструментів торгової політики - мита, податків (ПДВ, акцизів і т. ін.) і збори.

Використовуючи ці інструменти, держава впливає на економічні інтереси суб'єктів ЗЕД і на їх поведінку.

Ці методи в більшій мірі відповідають природі ринкових відносин і тому грають головну роль в регулюванні ЗЕД в сучасних умовах.

Адміністративні методи включають державні правила, нормативи, заборони, за допомогою яких держава здійснює безпосередній вплив на суб'єктів ЗЕД, регламентує різні сторони їх діяльності на користь суспільства.

Адміністративні методи, в більшості випадків, суперечать природі ринкових відносин і тому сфера їх застосування поступово звужується.

Тарифне регулювання направлене переважно на захист внутрішнього ринку від іноземної конкуренції, зокрема нечесною.

У системі тарифного регулювання вирішальну роль грають ввізні мита.

Експортні мита суперечать природі ринкових відносин.

Міжнародні і регіональні митні угоди не рекомендують їх використовувати в міжнародній торгівлі.

Мито є найважливішим економічним регулятором ЗЕД, за допомогою якої (технічно) реалізується політика держави в області зовнішньоекономічного обміну.

Принципи митного регулювання закріплені в ст. 4 Митні Кодекси України. Їх 8 (вісім)

До них відноситься:

- винятковість юрисдикції України на її митній території;

Цей принцип виявляється в тому, що Україна самостійно, відповідно до міжнародно-правових стандартів і потреб визначає свою митну політику і митне законодавство;

- виняткова компетенція митних органів України по здійсненню митної справи

Це означає, що Україна формує власну митну систему, власні митні органи, встановлює принципи взаємодії з іншими державними органами і з митними органами інших держав;

- законність;

Митне регулювання на території України здійснюється відповідно до Митного кодексу, інших законів України і міжнародних договорів.

- єдиний порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митну територію України;

Всяке переміщення товарів і транспортних засобів через митну територію України здійснюється по всій митній межі на підставі єдиних правил.

- системність;
- ефективність;
- гласність;
- додержання прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб.

Відповідно до ст. 11 МК України діяльність по реалізації завдань митної справи здійснюють вищі органи державної влади і управління.

При цьому Верховна Рада України визначає

- основні напрями митної політики України
- систему органів державного регулювання митної справи
- розміри мита і умови митного обкладення
- спеціальні митні зони і митні режими на території України
- перелік товарів, експорт, імпорт і транзит яких через територію України заборонений.

Єдиною загальнодержавною системою, яка здійснює митну справу, є Митна служба України.

Спеціально уповноваженим (галузевим) центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи є Державна митна служба України.

Її створення, реорганізація і ліквідація є компетенцією Президента України за поданням Кабінету Міністрів України.

Відповідно до ст. 106 Конституції України і Закону України «Про Кабінет Міністрів України» до компетенції КМУ відноситься:

- забезпечення здійснення митної політики відповідно до чинного законодавства України;
- встановлення розмірів митних зборів і плати за митні процедури;
- координація діяльності міністерств, державних комітетів і відомств України з питань митної справи;
- проведення переговорів і укладення міжнародних договорів України з митних питань в передбачених чинним законодавством України випадках;
- подання на розгляд Верховної Ради України пропозицій щодо системи митних органів.

Державна митна служба України, як центральний орган виконавчої влади, забезпечує проведення в життя

- державної митної політики
- організовує функціонування митної системи
- здійснює керівництво в митній сфері управління
- відповідає за її стан і розвиток.

В процесі реалізації митної справи враховуються міжнародні стандарти, міжнародна практика, зобов'язання України в зовнішньоекономічній сфері з безумовним забезпеченням законних прав і інтересів громадян і економіки України.

3.Поняття, предмет, метод, система і принципи митного права

З використанням загальнотеоретичних підходів до права поняття «Митне право» може розглядається

- як галузь законодавства
- як наука
- як навчальна дисципліна.

Ми виходимо з того, що об'єктивний розподіл права на публічне і приватне призвів до появи двох супергалузей, (приватного і публічного) має, в рамках яких існує декілька галузей права України.

Питання про місце митного права в правовій системі є спірним.

Деякі вчені вважають митне право самостійною комплексною галуззю права, а інші визначають митне право як підгалузь адміністративного права. Доктор юридичних наук Дем'ян Миколайович Бахрах вважає, що митне право - це інститут адміністративного права. Цієї позиції дотримуються і більшість вчених в галузі адміністративного права України.

Держава зацікавлена в створенні митного права як самостійній галузі права і законодавства, тому що без створення системи регулювання комплексом митних відносин неможливо забезпечити

- захист митного суверенітету
- економічної безпеки країни
- суб'єктів підприємництва
- державних органів.

В основному предмет митного права складають управлінські відносини. Але митне право паралельно охоплює собою надання митних послуг.

А це вже цивільні правовідносини.

До складу предмету митного правового регулювання входять і багато інших, якісно необхідних суспільних відносин, які регулюються нормами конституційного, адміністративного, трудового, банківського, міжнародного права.

Тому митні відносини є комплексними відносинами і, все ж таки, складають єдине ціле і виділяються як самостійний предмет.

Відносна самостійність правовідносин визначається через такий елемент, як суб'єктний склад.

Учасниками митних правовідносин є широкий коло осіб, які беруть участь в переміщенні товарів і транспортних засобів через митний кордон, а також митні органи, які легалізують це переміщення.

Таким чином до суб'єктів митного права відносяться:

- митні органи;
- особи, які переміщують товари, - власники товарів;

- покупці
- власники і інші особи, що причетні до здійснення дій по ввезенню або вивозу товарів;
- декларанти
- брокери
- власники складів тимчасового зберігання;
- перевізники і ін.

Митні відносини мають свій об'єкт. Це:

- товари
- предмети
- транспортні засоби, які переміщуються через митний кордон.

Вагомою підставою в и д і л е н н я митного права в самостійну галузь права вважається наявність кодифікаційних актів - в даному випадку Митного кодексу України і Закону України "Про митний тариф".

Таким чином, з'ясувавши всі об'єктивні умови виникнення і становлення митного права в правовій системі, можна сформулювати поняття митного права як галузі права.

Митне право - це комплексна галузь права, система встановлених (санкціонованих) державою правових норм різної галузевої належності, які регулюють суспільні відносини, пов'язані з переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон України, стягуванням митних платежів, митним оформленням, митним контролем і іншими засобами реалізації митної політики.

Предмет митного права

Предмет митного права - це суспільні відносини, які складаються в процесі і з приводу переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

Оскільки митниця є органом державної виконавчої влади і забезпечує порядок переміщення через митний кордон України товарів і транспортних засобів, і інших речей, то і відносини, які складаються з приводу забезпечення такого порядку є, в більшій мірі, управлінськими.

Залежно від конкретної мети, підстав виникнення, порядку регулювання виділяються наступні види митних відносин.

- Суспільні відносини, пов'язані з організацією митної справи.
- Суспільні відносини, пов'язані з переміщенням через митний кордон України товарів і транспортних засобів.
- Суспільні відносини, пов'язані з регуляцією митних режимів.
- Суспільні відносини, пов'язані із стягуванням митних платежів.
- Суспільні відносини, пов'язані з попередніми операціями.
- Суспільні відносини, пов'язані з митним оформленням.
- Суспільні відносини, пов'язані з митним контролем за товарами і транспортними засобами, переміщуваними через митний кордон.
- Суспільні відносини, пов'язані з валютним контролем.
- Суспільні відносини, пов'язані з веденням митної статистики і товарної

номенклатури ЗЕД.

- Суспільні відносини, пов'язані із здійсненням по здійснених злочинах у сфері митної справи.
- Суспільні відносини, пов'язані із здійсненням адміністративних правопорушень у сфері митної справи.
- Суспільні відносини, пов'язані з інформуванням, консультуванням і попередніми рішеннями.
- Суспільні відносини, пов'язані з поверненням у власність держави товарів, транспортних засобів і інших предметів.
- Суспільні відносини, пов'язані з оскарженням і розглядом рішень, дій і (чи) бездіяльності митних органів і їх посадовців.
- Суспільні відносини, пов'язані з організацією державної служби в митних органах і виконанням державними службовцями покладених на митні органи завдань і функцій.

При визначенні предмету митного права необхідно враховувати:

- сферу митної справи, яка охоплює будь-які дії, пов'язані з переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон;
- наявність спеціальних суб'єктів - митних органів;
- практичну реалізацію ними наданих для здійснення митної діяльності повноважень;
- наявність в ній специфічного об'єкту регулювання - товарів, тобто будь-якого рухомого майна, зокрема валюти, валютних цінностей, електричною, тепловою, інших видів енергії і транспортних засобів.

Метод митного права

Метод митного права - це сукупність правових прийомів (засобів і способів), за допомогою яких здійснюється вплив на поведінку суб'єктів.

Для митного права характерним є такий метод, як розпорядження відповідних державних органів і посадовців.

Юридично-владні розпорядження органів державного управління у сфері митної справи є, як правило, односторонніми.

Розпорядження тісно пов'язані з можливістю застосування примусу.

Принципи і система митного права.

Самостійне значення в структурі права мають його принципи.

Принципи митного права є початкові нормативно-керівні принципи правового митного регулювання або основні керівні ідеї, які характеризують митне законодавство.

У них виражається зміст, найважливіші основи митного права.

Іншими словами, принципи митного права - це правові ідеї, які пронизують всю систему митного права і є її основою.

Принципи митного права, як основні принципи правового регулювання, гарантують безперервність і послідовність нормотворчого процесу, забезпечують взаємозв'язок митного права, митного законодавства і митної політики, гармонізацію митного законодавства з іншими системами законодавства.

Прийнято розрізняти загальноправові, міжгалузеві і галузеві принципи. Всі вони в сукупності впливають на формування змісту норм митного права. До загальноправових принципів митного права належать наступні принципи.

- Принцип поваги до прав і основних свобод людини, яка повинна стати одним з провідних принципів митного права.
- Принцип законності передбачає необхідність строгого дотримання Конституції, законів, Митного кодексу, підзаконних актів всіма суб'єктами митного права - митними органами, різними державними і недержавними організаціями і установами, які беруть участь в митних відносинах, громадянами, іноземцями і особами без громадянства.
- Принцип гуманності виявляється як в матеріальному митному праві (наприклад: заборона провезення зброї, наркотиків, митних пільгах при оформленні вантажів, які поступають як гуманітарна допомога), так і в процесуальній частинах митного законодавства.
- Принцип моральності полягає в тому, що митне право в своїй основі будується на пошані до людини, його законних прав і інтересів і фундирувався на принципах етики.
- До міжгалузевих принципів митного права належать наступні принципи.
- Принцип координації і взаємодії державних органів обумовлює необхідність узгодження норм митного законодавства з нормами інших галузей права. Це пояснюється тим, що активна участь у формуванні митного права, окрім Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Державної митної служби України, приймають Національний банк України, Міністерство фінансів, Міністерство економіки, Державна податкова адміністрація і інші органи державної влади.
- Принцип недискримінації і принцип найбільшого сприяння використовуються в митному праві при регуляції фінансових для митниці відносин для усунення різних нетарифних бар'єрів на торгових шляхах.
- Принцип науковості відбитий, зокрема, в нормах, які регулюють форми і методи митного контролю і спираються на досягнення фінансової і економічної наук, а також технічного прогресу при формуванні митної політики і митного законодавства.
- Принцип примату міжнародно-правових норм відповідає прагненню України до активної участі в міжнародній співпраці в області митної справи.
- Принцип юридичної рівності, який передбачає судовий захист суб'єктивних прав і відповідальність тільки за винні протиправні дії або бездіяльність.

Основні галузеві принципи митного права наступні:

- Принцип охорони державної і суспільної безпеки.
- Принцип захисту економічних інтересів України.

- Принцип єдності митної території.
- Принцип єдності ставок мита.
- Принцип диференціації правової регуляції митних режимів.
- Принцип об'єднання в митному законодавстві матеріальних, процесуальних і процедурних норм.

Система митного права

Систему митного права утворюють 3 (три) елементи:

- система правових норм, які регулюють формування і здійснення митної політики
- набір форм і методів її здійснення
- а також порядок використання митними органами інструментів митного регулювання при її здійсненні.

Система митного права є інституційною і дворівневою.

Інституційність митного права обумовлена наявністю значної кількості нормативних актів, які регулюють окремі інститути митного права різної галузевої належності.

Митне право складається із загальної і особливої частин.

Загальна частина митного права включає загальні положення

- про мету
- принципах змісті митного права
- статус митних органів
- а також регулюють примус в митному праві.

У Особливу частину митного права входять митно-правові інститути.

Наприклад:

- переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон
- митні режими
- митні платежі
- митний контроль
- митне оформлення
- ведення митної статистики і так далі.

4. Джерела митного права

Джерела митного права - це вихідні від держави або визнані нею норми митного права, що виражені в офіційній документальній формі і мають відповідне юридичне та загальнообов'язкове значення.

Галузь митного права має свої власні джерела, серед яких:

- Конституція
- Закони України
- міжнародно-правові акти належним чином ратифіковані
- укази Президента України
- постанови Кабінету Міністрів України
- акти ДМСУ (накази, розпорядження, листи і ін.)
- загальні акти ДМСУ з іншими міністерствами і відомствами

- акти інших міністерств і відомств.

Положення Закону «Про митну справу в Україні» (25 червня 1991 р.) отримали розвиток в інших нормативних актах, головним серед яких є Митний кодекс України і Закони «Про єдиний митний тариф» і «Про зовнішньоекономічну діяльність».

Три вище перерахованих законодавчих акти забезпечують нормативно-правове регулювання окремих груп правових відносин в митній сфері.

Положення Митного кодексу направлені на регулювання митних процедур і діяльності митних органів

Закон «Про єдиний митний тариф» визначає основні положення тарифного регулювання, а Закон «Про зовнішньоекономічну діяльність» встановлює права і обов'язки суб'єктів зовнішньоекономічних відносин і повноваження держави та його органів щодо регулювання таких відносин.

Перший Митний кодекс України був прийнятий в грудні 1991 р., в період, коли формувалися основні принципи державності і незалежності України в законодавчому плані.

Введення в дію митного кодексу на той момент зіграло позитивну роль, проте він не відповідав сучасному стану митної справи.

Більш того, він стримував розвиток господарської і фінансово-банківської діяльності підприємств як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку, їм недостатньо забезпечувалися умови ВЕД українських товаровиробників.

Все це вимагало ухвалення нового Митного кодексу.

Підготовка нового Митного кодексу була викликана необхідністю

- приведення чинного митного законодавства у відповідність з Конституцією України
- гармонізації і уніфікації із загальноприйнятими в Європі і мирі нормами і стандартами
- приведення положень Кодексу у відповідність з сучасними вимогами ринкової економіки.

Верховною Радою України четвертого скликання 11 липня 2002 року був прийнятий новий Митний кодекс України, який вступив в дію з 1 січня 2004 року.

Діючий Митний Кодекс України майже втричі більше за об'ємом від першого Митного кодексу. Якщо перший Кодекс складався з 11 розділів, 24 розділів, 164 статей, то той, що діє має 21 розділ, 67 розділів, 432 статті.

Митний кодекс містить цілий ряд розділів, яких немає в першому Кодексі.

Діючий Кодекс в цілому відповідає міжнародним стандартам, оскільки його розробка здійснювалася з урахуванням положень Митного кодексу Європейської Співдружності і основних міжнародних конвенцій і угод, до яких приєдналася або має намір приєднатися Україна.

Наприклад:

Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Киотська конвенція)

Міжнародна конвенція про Гармонізовану систему опису і кодування товарів

Міжнародна конвенція про гармонізацію митних процедур на

Наприклад:

Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Киотська конвенція)

Міжнародна конвенція про Гармонізовану систему опису і кодування товарів

Міжнародна конвенція про гармонізацію митних процедур на межі

Митна конвенція про міжнародні дорожні перевезення (Конвенція про міжнародні державні перевезення)

Конвенція про тимчасове ввезення (Стамбульська конвенція)

Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у виявленні, розслідуванні і припиненні порушень митного законодавства (Найробійська конвенція).

Ще одним важливим законодавчим актом у сфері митної справи є Закон України «Про єдиний митний тариф».

Цей Закон був прийнятий 5 лютого 1992р і створив нормативну базу для регулювання питань, пов'язаних з обкладенням спеціальним податком, - митом, товари і транспортні засоби, які переміщаються через митний кордон України.

Іншим законодавчим актом, що регулює митну справу, є Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 року.

Цей Закон регулює питання:

- правового статусу
- прав і обов'язків фізичних та юридичних осіб - суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності
- порядку їх реєстрації і ліцензування;
- встановлює правові основи регулювання зовнішньоекономічної діяльності, нагляду за дотриманням державних інтересів при здійсненні суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності своєї господарської діяльності і компетенцію державних органів з цих питань.

Існує певна кількість законів і підзаконних актів, які регулюють окремі види суспільних відносин у сфері митного права.

До них потрібно віднести Закони України:

«Про режим іноземного інвестування»

«Про державну регуляцію імпорту сільськогосподарської продукції»

«Про карантин рослин»

«Про вивіз, ввезення і повернення культурних цінностей»

«Про лікарські засоби»;

декрети КМУ «Про стандартизацію і сертифікацію»

«Про державне мито»;

Накази ДМСУ:

«Про видачу ліцензії на здійснення посередницької діяльності митного перевізника»

«Про видачу і відміну ліцензій на право відкриття і експлуатації митного ліцензійного складу»;

Постанови ВР України:

«Про захист іноземних інвестицій на Україні»;

«Про проект Закону України про недопущення відливу з України валютних і інших майнових цінностей» і багато інших.